

Recomandarea Rec(2006)13 a Comitetului de Miniștri al statelor-membre privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului

(Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 27 septembrie 2006 la cea de-a 974-a reuniune a Delegațiilor Miniștrilor)

Comitetul de Miniștri, potrivit articolului 15.b al Statutului Consiliului Europei,

Luând în considerație importanța fundamentală a prezumției nevinovăției și a dreptului la libertatea personală;

Conștientizând daunele ireversibile pe care plasarea în detenție provizorie o poate cauza persoanelor care în cele din urmă sunt declarate nevinovate sau sunt achitate, precum și impactul dăunător pe care detenția provizorie o poate avea asupra menținerii relațiilor familiale;

Luând în considerație consecințele financiare ale detenției provizorii pentru stat, indivizii afectați și economie în general;

Notând numărul considerabil al persoanelor plasate în detenție provizorie și problemele legate de suprapopularea închisorilor;

Ținând cont de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentele sau Pedepselor Inumane sau Degradante, precum și de avizele organelor instituite de instrumentele Națiunilor Unite în domeniul drepturilor omului;

Luând în considerație Recomandarea Rec(2006)2 a Comitetului de Miniștri cu privire la Regulile penitenciare europene și Recomandarea Nr. R (99) 22 a Comitetului de Miniștri privind suprapopularea închisorilor și inflația carcerală;

Considerând necesitatea de a veghea ca recurgerea la detenția provizorie să fie întotdeauna excepțională și întotdeauna justificată;

Ținând cont de drepturile și libertățile fundamentale ale tuturor persoanelor private de libertate și, în special, de necesitatea de a asigura ca persoanele plasate în detenție provizorie să fie în măsură nu doar să-și pregătească apărarea și să-și mențină relațiile cu familia, dar și să fie deținute în condiții compatibile cu statutul lor juridic bazat pe prezumția nevinovăției;

Considerând importanța legată de elaborarea normelor internaționale privind circumstanțele în care recurgerea la detenția provizorie este justificată, procedurile prin care se impune sau se prelungește, condițiile de detenție a persoanelor vizate, precum și mecanismele de implementare eficientă a acestor norme;

Recomandă guvernelor statelor-membre să vegheze ca legislația și practicile lor să fie inspirate din principiile enunțate în anexă la această recomandare, care înlocuiește Rezoluția (65) 11 privind detenția preventivă și Recomandarea No. R (80) 11 a Comitetului de Miniștri al statelor-membre privind detenția provizorie, și să difuzeze aceste principii.

Anexa la Recomandarea Rec(2006)13

Regulile privind recurgerea la detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzurilor

Preambul

Prezentele reguli vizează să:

- a. stabilească limite stricte privind recurgerea la detenția provizorie;
- b. încurajeze utilizarea măsurilor alternative pe cât posibil;
- c. ceară ca plasarea în detenție provizorie și măsurile alternative, precum și menținerea lor să fie decise de către o autoritate judiciară;
- d. asigure ca persoanele plasate în detenție provizorie să fie ținute în condiții, și să fie supuse unui regim, adecvat statutului lor juridic bazat pe prezumția nevinovăției;
- e. ceară oferirea condițiilor de trai și a unei gestiuni adecvate pentru ținerea persoanelor plasate în detenție provizorie;
- f. vegheze aplicarea unor garanții eficiente contra eventualelor încălcări ale regulilor.

Prezentele reguli țin cont de drepturile și libertățile fundamentale ale tuturor persoanelor, dar în special de interzicerea torturii și a tratamentului inuman sau degradant, de dreptul la un proces echitabil, de drepturile la libertate și siguranță și de respectarea vieții private și familiale.

Prezentele reguli sunt aplicabile tuturor persoanelor care sunt suspectate de comiterea unei infracțiuni și conțin prevederi particulare pentru minori și alte persoane deosebit de vulnerabile.

I. Definiții și principii generale

Definiții

1. [1] „Detenție provizorie” reprezintă orice perioadă de detenție a unei persoane suspectate de comiterea unei infracțiuni ordonată anterior condamnării de către o autoritate judiciară. Aceasta include orice perioadă de detenție în conformitate cu normele cu privire la cooperarea judiciară internațională și extrădare, potrivit modalităților lor specifice. Aceasta nu include privarea inițială de libertate de către un polițist sau reprezentant al organelor ordinii publice (sau de către orice persoană autorizată) în scopul interogării înainte de inculpare.

[2] Expresia „detenție provizorie” se aplică de asemenea oricărei perioade de detenție posterioare condamnării, în cazul în care persoanele, care își așteaptă sentința sau confirmarea condamnării sau sentinței, continue să fie tratate ca persoane necondamnate.

[3] „Persoanele deținute” sunt persoanele care sunt plasate în detenție provizorie și care nu ispășesc deja o pedeapsă privativă de libertate sau care nu sunt deținute în baza unui alt titlu.

2. [1] „Măsurile alternative” detenției provizorii ar putea include, spre exemplu: obligația de a se prezenta în fața unei autorități judiciare potrivit modalităților cerute, neîmpiedicarea bunei derulări a justiției și neangajarea într-o anumită conduită, inclusiv legată de o profesie sau un anumit post; obligația de prezentare zilnică sau regulată în fața unei autorități judiciare, poliție sau altă autoritate; obligația de acceptare a supravegherii din partea unei instanțe desemnate de autoritatea judiciară; obligația de supunere la o supraveghere electronică; obligația de reședință pe o adresă specificată, cu sau fără condiția privind numărul de ore petrecute acolo; interdicția de a părăsi sau intra în anumite locuri sau regiuni specifice fără autorizare; interdicția de a vedea anumite persoane fără autorizare; obligația de predare a pașaportului sau alte acte de identitate; și

obligăția de a vărsa o cauțiune financiară sau alte garanții pentru buna conduită a persoanei pe durata procesului de judecată.

[2] În măsura posibilului, măsurile alternative vor fi aplicate în statul de reședință a persoanei suspectate de comiterea unei infracțiuni, dacă acesta nu este și statul în care se pretinde că a fost comisă infracțiunea.

Principii generale

3. [1] Ținând cont în același timp de prezumția nevinovăției și de argumentul în favoarea libertății, plasarea în detenție provizorie a persoanelor suspectate de comiterea unei infracțiuni va fi mai mult o excepție, decât o normă.

[2] Plasarea în detenție provizorie a persoanelor (sau a unei categorii de persoane) suspectate de comiterea unei infracțiuni nu trebuie să fie obligatorie.

[3] În fiecare caz, se va recurge la detenția provizorie doar dacă aceasta va fi strict necesar și în calitate de măsură de ultimă instanță; detenția provizorie nu va fi utilizată niciodată în scopuri represive.

4. Pentru a evita recurgerea inoportună la detenție provizorie, se va dispune de o gamă largă de măsuri alternative, mai puțin restrictive, aplicabile în dependență de conduita persoanei suspectate de comiterea unei infracțiuni.

5. Persoanele plasate în detenție provizorie trebuie să fie supuse condițiilor corespunzătoare statutului lor juridic; acest fapt presupune absența unor altor restricții decât cele necesare pentru administrarea justiției, securitatea instituției și siguranța deținuților și a personalului, precum și protecția drepturilor altora, în special respectarea cerințelor Regulilor penitenciare europene și altor reguli stipulate în Partea III a prezentului text.

II. Recurgerea la detenție provizorie

Justificare

6. Detenția provizorie va fi în general aplicabilă doar persoanelor suspectate de comiterea unor infracțiuni privative de libertate.

7. O persoană poate fi plasată în detenție provizorie doar sunt întrunite următoarele patru condiții:

a. există motive plauzibile de a suspecta că persoana a comis infracțiunea; și

b. există motive serioase de a crede că, în caz de eliberare, persoana (i) se va ascunde, sau (ii) va comite o infracțiune gravă, sau (iii) va împiedica buna derulare a justiției, sau (iv) va reprezenta o amenințare gravă pentru ordinea publică; și

c. nu există posibilitatea de a recurge la măsurile alternative pentru a răspunde temerilor stipulate în punctul b.; și

d. este vorba de o măsură luată în cadrul unui proces penal.

8. [1] Pentru a stabili dacă temerile stipulate în Regula 7b. există, sau continuă să existe, precum și dacă acestea ar putea dispărea într-o măsură satisfăcătoare prin recurgerea la măsurile alternative, este necesar ca autoritățile judiciare competente de a statua asupra plasării sau menținerii persoanelor suspectate de comiterea infracțiunii să aplice criteriile obiective.

[2] Sarcina stabilirii existenței unui risc substanțial și imposibilității evitării lui îi revine procurorului sau autorității judiciare competente de instrucție.

9. [1] Determinarea oricărui risc va fi bazată pe circumstanțe individuale ale cazului, dar se va acorda o atenție deosebită:

a. naturii și gravității infracțiunii pretinse;

b. pedepsei susceptibile de a fi stabilită în cazul unei eventuale condamnări;

c. vârstei, stării sănătății, personalității, antecedentelor și situației personale și sociale ale persoanei în cauză, și în special legăturilor acesteia cu comunitatea; și

d. conduitei persoanei în cauză, în special modul în care și-a îndeplinit obligațiile care i-au fost impuse în cursul procedurilor penale anterioare.

[2] Faptul că persoana în cauză nu este cetățean al statului în care se pretinde că a fost comisă infracțiunea sau nu are nici o legătură cu acesta, nu este suficient în sine pentru a concluda că există risc de fugă.

10. Pe cât posibil, detenția provizorie trebuie evitată în cazurile în care persoanele suspectate de comiterea unei infracțiuni au la întreținere copii minori.

11. Atunci când se decide menținerea detenției provizorii, trebuie să se țină cont că anumite dovezi, care mai înainte făceau această măsură să pară adecvată sau utilizarea măsurilor alternative să pară inadecvate, ar putea fi mai puțin convingătoare odată cu trecerea timpului.

12. Încălcarea măsurilor alternative ar putea fi supusă sancțiunii, dar nu va justifica automat plasarea persoanei în detenție provizorie. În astfel de cazuri, înlocuirea măsurilor alternative cu detenția provizorie va necesita o motivație specifică.

Autorizare judiciară

13. Responsabilitatea pentru plasarea, menținerea detenției provizorii și alegerea măsurilor alternative trebuie să aparțină întotdeauna unei autorități judiciare.

14. [1] După privarea inițială de libertate de către un reprezentant al organelor de ordine publică (sau orice persoană autorizată), o persoană suspectată de comiterea unei infracțiuni va fi adusă prompt în fața unei autorități judiciare pentru a determina dacă această privare de libertate este sau nu justificată, dacă necesită sau nu prelungire, sau dacă este necesară ordonarea plasării în detenție provizorie sau a unor măsuri alternative.

[2] Intervalul dintre privarea inițială de libertate și aducerea în fața unei astfel de autorități ar trebui, preferabil, să nu depășească patru zeci și opt ore, iar în majoritatea cazurilor ar trebui să fie suficient un interval mult mai scurt.

15. O stare de urgență în sensul articolului 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu va duce la un interval mai mare de șapte zile între privarea inițială de libertate și aducerea în fața unei autorități judiciare în vederea plasării în detenție provizorie, cu excepția cazurilor în care înfățișarea este absolut imposibilă.

16. Autoritatea judiciară competentă de a se pronunța asupra plasării sau menținerii în detenție provizorie sau de a impune măsurile alternative, va audia și va delibera pe marginea chestiunii fără întârziere.

17. [1] Existența unor motive care ar justifica menținerea în detenție provizorie trebuie să fie reexaminată periodic de o autoritate judiciară, care va ordona eliberarea persoanei suspectate de comiterea infracțiunii dacă constată că una sau mai multe din condițiile enunțate în Regulile 6 și 7 a, b, c și d nu mai sunt întrunite.

[2] Intervalul dintre reexaminări, în principiu, nu trebuie să fie mai mare de o lună, numai dacă persoana în cauză are dreptul de a prezenta și de a i se examina, în orice moment, o cerere de eliberare.

[3] Responsabilitatea pentru realizarea unor astfel de reexaminări îi aparține procuraturii sau autorității judiciare competentă de instrucție, iar în absența unei cereri de menținere în detenție provizorie emanate din partea procuraturii sau autorității judiciare competentă de instrucție, orice persoană supusă acestei măsuri va fi eliberată în mod automat.

18. Orice persoană plasată sau menținută în detenție provizorie sau supusă unei măsuri alternative, va avea dreptul de a face apel contra acestei decizii și va fi informată despre acest drept atunci când este luată această decizie.

19. [1] Orice persoană deținută va avea dreptul, independent de orice altă examinare, de a contesta cu promptitudine legalitatea detenției sale în fața unei autorități judiciare.

[2] Acest drept poate fi exercitat în cadrul reexaminărilor periodice a detenției provizorii, din moment de acestea permit ridicarea oricăror chestiuni referitoare la contestația precitată.

20. Existența unei stări de urgență în sensul articolului 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu va afecta dreptul unei persoane deținute de a contesta legalitatea detenției sale.

21. [1] Orice decizie a unei autorități judiciare de plasare sau menținere în detenție provizorie sau de ordonare a măsurilor alternative trebuie să fie motivată, și motivele invocate trebuie să fie notificate în scris persoanei afectate.

[2] Doar în circumstanțe excepționale motivele nu vor fi notificate în aceeași zi de luare a deciziei.

Durata

22. [1] Detenția provizorie va dura doar atât timp cât toate condițiile enunțate în Regulile 6 și 7 sunt întrunite.

[2] În orice caz, durata nu va depăși sau, în mod normal, nu va fi disproporțională în raport cu pedeapsa care ar putea fi pronunțată pentru infracțiunea în cauză.

[3] În nici un caz detenția provizorie nu va aduce atingere dreptului unei persoane deținute de a fi judecată într-un timp rezonabil.

23. Existența unei prevederi cu privire la durata maximă de detenție provizorie nu va împiedica examinarea la intervale regulate a necesității reale de menținere a acesteia în circumstanțele specifice cazului.

24. [1] Procuratura sau autoritatea judiciară competentă de instrucție trebuie să dirijeze ancheta cu diligența necesară și să vegheze ca motivele detenției provizorii să fie în mod constant reexamineate.

[2] Se va da întotdeauna prioritate cazurilor care implică o persoană plasată în detenție provizorie.

Asistența din partea unui avocat, prezența persoanei în cauză și traducerea

25. [1] Intenția de a plasa o persoană în detenție provizorie și motivele care stau la baza acestei decizii vor fi comunicate prompt persoanei în cauză în limba pe care aceasta o înțelege.

[2] Persoana pentru care se va cere plasarea în detenție provizorie va avea dreptul la asistența unui avocat pe durata procedurilor de plasare în detenție provizorie și va avea posibilități adecvate de a-și consulta avocatul pentru pregătirea apărării. Persoana în cauză trebuie să fie informată despre aceste drepturi cu suficient timp în prealabil și în limba pe care o înțelege, astfel încât exercitarea acestora să fie practică.

[3] Asistența unui avocat va fi asigurată din contul statului dacă persoana care urmează a fi plasată în detenție provizorie nu își poate permite un avocat.

[4] Existența unei stări de urgență în sensul articolului 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu ar trebui în mod normal să afecteze dreptul de acces la un avocat și de consultare cu acesta în cadrul procedurilor în fața autorității judiciare competentă de a se pronunța asupra plasării în detenție provizorie.

26. Persoana care urmează să fie plasată în detenție provizorie și avocatul acesteia vor avea acces în timp util la toată documentația relevantă unei astfel de decizii.

27. [1] O persoană care este cetățean al altei țări și care urmează să fie plasată în detenție provizorie va avea dreptul să anunțe consulul țării sale de această eventualitate cu suficient timp în prealabil pentru a obține asistență și sfaturi din partea acestuia.

[2] Acest drept trebuie, în măsura posibilului, extins și pentru persoanele care dețin în același timp cetățenia țării în care se examinează eventuala plasare în detenție provizorie și cetățenia unei alte țări.

28. O persoană care urmează să fie plasată în detenție provizorie va avea întotdeauna dreptul să se prezinte în fața autorității judiciare competente de a pronunța măsura de plasare în detenție provizorie. În anumite condiții, această cerință ar putea fi satisfăcută prin intermediul echipamentului video adecvat.

29. Serviciile de traducere adecvate trebuie să fie accesibile, din contul statului, pe lângă autoritatea judiciară competentă să se pronunțe asupra plasării în detenție provizorie, dacă persoana în cauză nu înțelege sau nu vorbește limba utilizată în mod normal în acele proceduri.

30. Persoanele care se prezintă în fața autorității judiciare competente de a se pronunța asupra plasării în detenție provizorie trebuie să aibă posibilitatea de a se spăla și, în cazul bărbaților, de a se rade înaintea oricărei înfățișări, cu excepția cazului dacă există un risc ca acest fapt să antreneze o desfigurare fundamentală a aspectului lor exterior normal.

31. Regulile precedente din această secțiune se aplică în egală măsură și în cazul menținerii în detenție provizorie.

Informarea familiei

32. [1] O persoană care urmează să fie plasată (sau menținută) în detenție provizorie va avea dreptul ca membrii familiei sale să fie informați în timp util despre data și locul desfășurării procedurilor de examinare a măsurii de plasare în detenție provizorie, cu excepția cazului dacă aceasta ar putea prejudicia grav administrarea justiției sau securitatea națională.

[2] În orice caz decizia privind contactarea membrilor familiei trebuie să aparțină persoanei care urmează a fi plasată (sau menținută) în detenție provizorie, cu excepția cazului dacă persoana nu este aptă potrivit legii să ia astfel de decizii sau există o altă justificare convingătoare pentru a-i refuza acest lucru.

Scăderea perioadei de detenție provizorie din durata pedepsei propriu-zise

33. [1] Perioada de detenție anterioară condamnării, oriunde ar fi avut loc, va fi scăzută din durata pedepsei privative de libertate pronunțate ulterior.

[2] Ea de asemenea ar putea fi luată în considerație la stabilirea pedepsei pronunțate, în cazul când aceasta nu constituie o pedeapsă privativă de libertate.

[3] Natura și durata măsurilor alternative executate anterior ar putea fi în mod egal luate în considerație la determinarea pedepsei.

Reparare

34. [1] În cazul în care persoanele deținute nu au fost declarate vinovate de săvârșirea infracțiunii pentru care au fost plasate în detenție provizorie, trebuie să fie prevăzută o reparare. Această reparare ar putea compensa o pierdere a veniturilor, a unei oportunități și un prejudiciu moral.

[2] Nici o reparare nu va fi datorată deținutului, dacă se va stabili că comportamentul său a contribuit activ ca suspiciunea legată de comiterea infracțiunii să fie rezonabilă sau că el a împiedicat în mod intenționat ancheta cu privire la presupusa infracțiune.

III. Condițiile detenției provizorii

Dispoziții generale

35. Condițiile detenției provizorii sunt reglementate de Regulile penitenciare europene și sunt completate de Regulile stipulate mai jos.

Ieșirea temporară din instituția de detenție provizorie

36. [1] O persoană deținută va părăsi instituția penitenciară pentru cauzele anchetei doar dacă acest fapt este autorizat de un judecător sau procuror sau cu acordul expres al persoanei deținute și pentru o perioadă scurtă.

[2] La întoarcerea în instituția penitenciară, persoana deținută va fi supusă din nou dacă dorește unui examen medical complet de către un medic, sau, în cazuri excepționale, de către o soră medicală cât mai curând posibil.

Continuarea tratamentului medical

37. [1] Se vor întreprinde măsuri pentru a permite persoanelor deținute să continue tratamentul medical sau stomatologic necesar început înainte de detenție, dacă această decizie este luată de către medicul sau stomatologul instituției penitenciare în măsura posibilului cu consultarea medicului sau stomatologului, care a început tratamentul.

[2] Persoanele deținute vor dispune de posibilitatea de a consulta și de a fi tratați de propriul medic sau stomatolog, dacă este cazul unei necesități medicale sau stomatologice.

[3] Refuzul unei cereri de consultare a medicului său sau a stomatologului, făcute de persoana deținută, trebuie să fie motivată.

[4] Cheltuielile suportate nu se vor face din contul administrației penitenciare.

Corespondența

38. În principiu, nu trebuie aduse nici o restricție numărului de scrisori trimise și primite de către persoanele deținute.

Votarea

39. Persoanele deținute vor putea vota la alegeri și participa la referendumuri care au loc în perioada detenției provizorii.

Învățământul

40. Detenția provizorie nu trebuie să împiedice nejustificat educația copiilor sau tinerilor sau să împiedice accesul la studii superioare.

Disciplina și sancțiuni

41. Nici o sancțiune disciplinară aplicată unei persoane deținute nu va avea ca efect extinderea perioadei de detenție provizorie sau prejudicierea pregătirii apărării.

42. Aplicarea unei persoane deținute a unui regim de detenție solitară în calitate de sancțiune nu va afecta accesul la avocat și va permite un contact minim cu familia din afară. Aceasta nu ar trebui să afecteze condițiile detenției persoanei în ceea ce privește lărgimea, exerciții fizice, igienă, accesul la lectură și la reprezentanți religioși autorizați.

Personalul penitenciar

43. Personalul aflat în contact direct cu persoanele deținute va fi selectat și instruit în dependență de statutul și necesitățile particulare ale persoanelor deținute.

Procedurile de plângere

44. [1] Persoanele deținute vor dispune de mijloace pentru formularea unei plângeri atât în cadrul, cât și în afara sistemului penitenciar, precum și vor avea acces confidențial la o autoritate competentă de examinare a acestei plângeri.

[2] Aceste mijloace vor fi complementare dreptului de a acționa în justiție.

[3] Plângerile vor fi examinate cât de rapid posibil.